

поведінку. Відсутність емоційного контакту з батьками іноді веде до внутрішнього протесту проти розлучення з ними, який може проявлятися в неадекватній самооцінці, дезадаптивній поведінці, соматичних захворюваннях. Хлопці болючіше, ніж дівчата сприймають відсутність батька. Вони стають неспокійними, агресивними. За відсутності одного з батьків дитина залишається без прикладу певної гендерної ролі та поведінки. Наразі інтенсивно обговорюється та досліджується феномен «залежності від Інтернету». Особливу групу ризику серед схильних до Інтернет-залежності складають діти з дистантних сімей. Неконтрольованість проведення дітьми вільного часу з боку батьків, досить високе матеріальне забезпечення ведуть до «зависання» таких дітей у комп'ютерних клубах або вдома у мережі Інтернет [1; 3; 4]. Досить часто саме мережа Інтернет стає єдиним способом спілкування дитини з батьком чи матір'ю.

У молодшому шкільному віці в дитини відбувається розвиток власне емоційної виразності, що зовнішньо проявляється збільшеним репертуаром мовлення, інтонацій, відтінків міміки. Характерною особливістю молодшого шкільного віку є емоційна вразливість, прагнення до усього яскравого, незвичайного і барвистого. Як відомо, до середини дитинства дитина перебуває у тісних емоційних зв'язках з батьками, вона заглиблена у ці почуття і ще не вміє їх аналізувати. В цей період їй доводиться долати багато труднощів у спілкуванні, і, перш за все, з ровесниками і дуже важливо щоб дитина відчувала підтримку та розуміння з боку батьків.

Водночас молодший шкільний вік – це період позитивних змін та перетворень, що відбуваються з особистістю. Якщо в цей період молодший школяр не відчуває почуття радості від пізнання, у нього не виникає впевненості у своїх здібностях і можливостях, то зробити це в подальшому розвитку буде дуже важко. Ніхто краще батьків та впливу сімейного виховання не може цьому сприяти. Це ще раз доводить важливість впливу батьків на психоемоційний розвиток дитини.

Висновки. Обмежене спілкування з дорослими членами сім'ї і фактичне випадання з внутрішньосімейних взаємин згубно позначаються на дітях. Вони втрачають почуття відповідальності стосовно близьких, не враховують і не бажають враховувати інтереси людей, що оточують їх. Негативними наслідками виховання дитини в умовах дистантної сім'ї можуть бути: закомплексованість, підвищений рівень тривожності та агресивності, почуття ворожості, несформованість Я-образу, статево-рольової ідентичності, домінування залежності в поведінці, імпульсивність та ін. Звідси виникає необхідність у проведенні експериментального дослідження, оскільки ми припускаємо, що внаслідок тривалої відсутності одного з батьків виникають негативні зміни в емоційній сфері молодших школярів, що проявляються у тривожності, самотності, відчутті провини, або ж навпаки – агресії і ворожості, а це негативно позначається на їх поведінці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Венгер Г. С. Психологічні особливості рольових стосунків у дистантних сім'ях / Г. С. Венгер // Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / за наук. ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2015. – Вип. 27. – С. 103–116.
2. Головна І. В. Зміна традиційних внутрішньосімейних ролей: нові моделі поведінки та конфлікти / І. В. Головна // Практична психологія та соціальна робота. – 2006. – №4. – С. 12–16.
3. Ковальчук І. В. Соціальна підтримка дітей та молоді з дистантних сімей на ринку праці в Україні : навч. посіб. / І. В. Ковальчук. – Чернівці : Рута, 2007. – 88 с.
4. Раєвська Я. М. Вплив дистантної сім'ї на емоційну сферу підлітків / Я. М. Раєвська // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Сер. 12. – К., 2010. – № 30. – С. 152–158.

Садівник Т.

Науковий керівник – доц. Турко О.В.

ІННОВАЦІЙНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Одним із важливих завдань, які зазначені в Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, є створення сприятливих умов для формування освіченої людини, творчої особистості, реалізації та самореалізації її природних здібностей і можливостей в освітньому процесі. Формування такої активної особистості відбувається шляхом розвитку комунікативної компетентності, яка є однією із основних у концепції „Нової української школи”. Зокрема, у документі зазначено: „Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами – це вміння усно і письмово висловлювати й тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання, письмо, застосування мультимедійних засобів). Здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ – у навчанні, на роботі, вдома, у вільний час. Усвідомлення ролі ефективного спілкування” [4, с. 11].

З огляду на це, актуальність дослідження зумовлена посиленням інтересом до формування комунікативної компетентності в учнів початкової школи інноваційними засобами.

Чимало наукових досліджень присвячено пошуку дидактичних шляхів розвитку комунікативних умінь та навичок школярів (Б. Чабанський, Л. Виготський, Т. Гальперін, О. Савченко, О. Леонтьєв, В. Мухіна, Г. Ушакова, В. Бадер, Л. Варзацька та ін.).

Мета цієї статті – обґрунтувати доцільність використання інноваційних засобів для формування комунікативної компетентності учнів початкової школи.

Розвиток та формування комунікативних навичок є результатом вивчення рідної мови, що, по суті, пов'язано з розвитком вміння особи сприймати світ та контактувати з іншими. Спілкування рідною мовою вимагає володіння словниковим запасом, знання функціональної граматики мови, типів мовленнєвої взаємодії, видів художніх та нехудожніх жанрів, основних рис різних стилів мови та мовних реєстрів [6].

У цій статті так витлумачуємо термін „комунікативна компетентність” (від лат. *communico* – роблю загальним, зв'язую, спілкуюся і *competens* (*competentis*) – здатний) сукупність знань про норми і правила ведення природної комунікації – діалогу, суперечки, переговорів і т. ін.

Навчання зі застосуванням інноваційних засобів розширює можливості і підвищує ефективність формування комунікативної компетентності молодших школярів, подання навчального матеріалу, його засвоєння, управління навчальним процесом.

Використання інноваційних засобів в початковій школі для формування комунікативної компетентності молодших школярів передбачає залучення нових педагогічних технологій, які сприятимуть новим формам й методам викладання й застосування *інформаційно комунікативних технологій*.

Ефективність формування комунікативної компетентності молодших школярів буде значно вищою, якщо застосовувати різноманітні *інтерактивні технології*. Завдяки ефекту новизни та оригінальності інтерактивної роботи, за умови правильної її організації зростає цікавість до процесу навчання, учні привчаються до ефективної роботи в колективі, зокрема культури дискусії, вміння приймати спільні рішення, спілкуватись, доповідати.

Під час навчально-виховного процесу діти повинні постійно перебувати в умовах уявної мовної *ігрової* ситуації. Важливо використовувати форми і методи, які базуються на різноманітних компонентах ігрової діяльності, сприяють залученню всіх учнів до гри.

На початковому етапі навчання використовують словесні методи: опис, розповідь, бесіду й діалог. Прикладом словесного методу є казка-розповідь, під час якої використовується ляльковий театр.

Наочність вважають змістовим й емоційним підживленням процесів сприймання, мислення, пам'яті, а ефективність процесу сприймання підвищується саме тоді, коли дитина охоплює зором, слухом, дотиком ті чи інші сторони спостережуваного. Фонетичні вправи, вірші, пісні в записі чудово демонструють правильну вимову чужомовних фонем, практикують дітей у вимові звуків, словосполучень, слів і речень [1, с. 194].

Н. Дементієвська та Н. Морзе вважають, що визначальною відмінністю інноваційних засобів навчання нового покоління від попереднього покоління технічних засобів навчання є програмно-апаратна реалізація, тобто їх обов'язковими складовими є не тільки пристрої відтворення звуку і зображення, принципи фізичної реалізації яких не набагато відрізняються від реалізації засобів навчання, розроблених двадцять і більше років тому, а й програмні засоби, що застосовуються для управління ними [2, с. 122].

До сучасних інноваційних технічних засобів навчання варто віднести *мультимедійний проектор та сенсорну дошку*. Мультимедійний відеопроєктор підключається безпосередньо до комп'ютера і дублює зображення з екрана монітора, проєктуючи його на великий екран. З його допомогою можна проєктувати будь-які мультимедійні програми навчального призначення, презентації нового матеріалу, розроблені за допомогою Microsoft PowerPoint. Доповнення мультимедійного відеопроєктора сенсорною дошкою розширює можливості його використання саме у форматі моделювання уроку як інтерактивного.

Мультимедія – це сучасна комп'ютерна інформаційна технологія, що дає змогу об'єднувати в одній комп'ютерній програмно-технічній системі текст, звук, відеозображення, графічне зображення та анімацію (мультиплікацію). Кожен із застосовуваних інформаційних компонентів має власні виражальні засоби та дидактичні можливості, що спрямовані на забезпечення оптимізацію навчального процесу.

Сучасний урок потребує сучасних інформаційних технологій, тому важливо використовувати в навчальному процесі *аудіовізуальні засоби навчання*. Аудіовізуальна навчальна інформація – це сучасні засоби навчання, що містять надзвичайно великі дидактичні можливості; найбільш вірогідне відтворення та глибоке розкриття явищ, процесів, подій.

Отже, інноваційні засоби навчання: інтерактивні технології, мультимедійна наочність, інформаційно-комунікаційні технології, ігрова форма навчання, – суттєво підвищують ефективність викладання, наочно демонструють переваги особистісно орієнтованого навчання, дають змогу вчителю підвищити інтерес учнів до

предметів, залучити до активної форми роботи на уроці як сильних учнів, так і тих, кому навчання дається важче.

Подальші дослідження порушеного питання плануємо спрямувати на виявлення переваг та недоліків названих засобів навчання, встановлення взаємозв'язку між засобами навчання та змістом уроку, його темою, дидактичним наповненням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гальскова Н.Д. Теория и практика обучения иностранным языкам. Начальная школа [метод. пособие] / Н.Д. Гальскова, З.Н. Никитенко. – М.: Айрис Пресс, 2004. – 240 с.
2. Дементієвська Н. П., Морзе Н. В. Комп'ютерні технології для розвитку учнів та вчителів // Інформаційні технології і засоби навчання: Зб. наук. праць / За ред. В.Ю. Бикова, Ю.О. Жука / Інститут засобів навчання АПН України. –К.: Атіка, 2005. – 272 с. – с. 120–134.
3. Інновації у сучасній початковій школі/Упоряд. З. М. Онишків. – Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2010. – 254 с.
4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. – 2016. – 36 с. – Режим доступу: novashkola@mon.gov.ua.
5. Омельчук С. Формування мовленнєво комунікативних умінь у процесі вивчення синтаксису/ Сергій Омельчук // Дивослово. – 2006. – № 9. – С. 2–5.
6. Рекомендації Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя» (від 18.12.2006 р.). – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_975
7. Яременко В. Новий тлумачний словник української мови / Василь Яременко. – Київ: Аконт, 2008. – 862 с.

Мельничук О.

Науковий керівник – доц.Адамська З.М.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ЖІНОК ЗРІЛОГО ВІКУ

На сучасному етапі розвитку суспільства, коли в силу політичних, економічних, соціальних змін у минуле відходять чіткі розмежування виключно жіночих сфер діяльності від суто чоловічих, проблема самореалізації жінок зрілого віку є найбільш важливою і актуальною. Адже саме в період зрілості відбуваються суттєві перетворення особистісного простору, найбільш чітко виражається Я концепція, відбувається переструктурування і переосмислення системи особистісних, професійних, соціально значимих взаємин.

Протягом останніх десятиліть ідея самореалізації жінки зазнала значних редукцій, обумовлених її адаптацією до потреб сучасного життя. Закріплена в Конституції рівноправність жінок кардинально змінила їх становище в суспільстві. Жінки посіли значне місце в різних сферах суспільного життя. Сьогодні жінки прагнуть утвердитися в професійній діяльності, реалізувати себе через участь в суспільно-політичному житті. Саме тому, **мета** нашої статті полягає в теоретичному аналізі існуючих підходів до визначення поняття професійна самореалізація жінок зрілого віку.

У сучасній психологічній науці широкого поширення набули зарубіжні та вітчизняні концепції особистості, що вплинули на дослідження проблем жінок (А. Адлер, А. Маслоу, Г. Олпорт, К. Роджерс, З. Фрейд, Е. Фром, В. Штерн, Е. Еріксон, К. Юнг та ін.). Концепції розвитку особистості представлені в дослідженнях К. А. Абульхановой-Славської, Б. Г. Ананьева, Л. І. Анциферової, А. Г. Асмолова, І. Б. Котової, А. С. Мерліна, А. В. Петровського, В. А. Петровського, С. Л. Рубінштейна та ін. Значний внесок у дослідження означених проблем саме у руслі професійної діяльності зробили такі вчені, як Н. В. Борисова, Т. П. Вівчарик, В. Г. Горчакова, К. В. Федосенко, Л. О. Коростильова, Д. Мартин, В. О'лірі, Ю. П. Поваренков, А. Е. Чирикова та ін. Поняттям кар'єри у руслі професійної самореалізації займалися В. Г. Горчакова, Р. Дроєдж, Д. Левінсон, Л. Г. Почебут, Д. Сьюпер, Д. Холл, В. О. Чікер, Б. Швальбе, Г. Шихі та ін.

Феномену самореалізації особистості, в основі якого лежать проблеми зростання, розвитку, самовдосконалення людини, торкаються усі психологічні концепції. Поняття «самореалізація» (self-realization) часто вживають як синонім до терміну «самоактуалізація» (self-actualization), «реалізація своїх можливостей» (self-fulfillment). Вони описують дуже близькі явища: повну реалізацію справжніх можливостей (К.Хорні); внутрішню активну тенденцію до саморозвитку на зразок істинного самовираження (Ф. Перлз); прагнення людини до найбільш повного виявлення і розвитку власних можливостей і здібностей (К. Роджерс); прагнення людини стати тим, ким вона може стати (А. Маслоу), «індивідуалізація» (К. Юнг), «інтеграція» (З.Фрейд), «компенсація» (А. Адлер), «функціональна автономія», «зрілість» (Г. Олпорт), що позначають стійкі позитивні зміни в особистості, реалізацію її природного потенціалу.

Питання самореалізації (самоактуалізації) особистості традиційно пов'язуються з гуманістичною психологією, у якій цей термін є центральним. Зокрема, А. Маслоу створив власну теорію мотивації, центральне місце у якій займає самоактуалізація як основний мотив розвитку особистості. Відповідно, самоактуалізація – це процес, який дає людині змогу стати тим, ким вона може стати [3].